

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor.
pe 1/2 an 10 cor.
pe 1/4 an 5 cor.
pe o lună 2 cor.

Nr. de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA



Un succes al Ungurilor.

Ministrul armatei comune, cavalerul Pitreich, la 27 August, să știe a dat un ordin către armată care însemnază nici mai mult nici mai puțin decât un pas mare spre maghiarizarea armatei comune.

Se ordonă adică comăndurilor armatei comune de pe întreg teritoriul monarhiei să primească ori ce act unguresc li-ar sosi, ear răspuns să se dea în limba maghiară, în cazul cel mai rău însă și în limba germană, parelel cu cea maghiară

Presa maghiară primește cu mare în-sufletire această concesie pe care contele Tisza a sters-o la Viena. Ea spune, fără înconjur, că *asta însemnează cel mai mare pas spre maghiarizarea armatei* și este o strălucită satisfacțiune pentru ordinul împăratesc dela Chlopy.

Se înțelege, meritul întreg al acestei noi concesii, presa îl atribuie istețimei primului ministru Tisza, care a știut să convingă pe M. Sa. șeful suprem al armatei, că e necesar și folositor a procura Ungurilor astfel de bucurie.

Cu atât mai deprimată este însă presa austriacă.

Și nu e vorba de presa naționalistă germană, care s'a alarmat grozav, ci de ziare de mână întâiu, cu trecere în Europa întreagă, cari până acum susțineau și aprobau toate actele guvernului austriac.

Astfel, »*Neue Freie Presse*« scrie între altele :

»Până acum, cel puțin de formă, s'a menținut unitatea armatei; d'aci încolo însă vorbirea baronului Beck (ținută cu prilejul aniversării nașterii M. Sale Red.), care mulțimea cerului că armata s'a susținut intactă, nu mai are rost. Ordinul (lui Pitreich!) e adevărat, se referă mai mult la serviciu intern și este mai mult birocratic decât militar nici nu discutăm că armata tot mai poate încă rămânea unitară și poate funcționa unitar și după ce unii membrii ai ei comunică în diferite limbi cu lumea civilă. E fapt însă, că în sistemul sever centralisator, care este puterea unității armatei, s'a făcut spărtură; ear dacă reprimim asupra crizei ungare și îndeosebi dacă vom avea în vedere sistemul unguresc de a provoca mereu mică precedente, pe cari să clădească apoi mai departe, întocmai ca cel-ce urcând muntele se folosește și de cel mai mic punct de razim pentru a urca mai sus, — apoi se nasc în noi îndoieli dacă această primă deosebire a trupelor maghiare și nemaghiare va rămâne singura!

Ce diferență mai rămâne între armata care cu autoritățile maghiare numai unguerește comunică și între armata care și în serviciul intern folosește limba maghiară? În Austria avem deja experiența lucrurilor. Intr'o bună dimineață se va afla mai practic ca cel cari în afară, cu o a treia persoană să comunice și în altă

limbă de cât cea oficioasă, și între oaltă să folosească această limbă, unde rămâne atunci acel *Nici odată* ce s'a strigat (în porunca dela Chlopy. Red.) limbii de comande maghiare? Peste pasul respectiv, despre care Francezul zice că este cel mai greu, armata a trecut deja de mult. Dacă e necesar să se realizeze tendințele maghiare, apoi să ne tragem seama cu asta și să ne aranjăm în consecuență! Chiar din punct de vedere militar este mai bine să facem așa, de cât să ne bucurăm că am sărit peste o primădie care zău, n'a trecut încă de loc!

Ear »*Zeit*« scrie, între altele următoarele :

«Ordinul acesta poate este cel mai însemnat, chiar dacă nu este întâiu, spre despărțirea în două a armatei. Nu trebuie să ne înșelăm cu presupunerea, că Ungurii se vor mulțumi cu această concesie. După asta vor veni, pas de pas, altele, până-ce se vor împlini toate pretențiile șoviniste maghiare.

În altă parte mai scrie :

«Nu mai suferă îndoială, că după acest pas limba unitară de serviciu nu se va mai putea susține multă vreme».

Când ast-fel scriu ziare bine informate și organe ale unor partide cu trecere în Austria, se înțelege că nici ziarelor naționalităților din Ungaria nu le rămâne alt-ceva de cât să dea alarma.

Așa e cum zice »*N. Fr. Presse*« ; prin urmare să ne tragem și noi bine seama : ce

Eternul cântec.

Imi flutură mereu în gând
Un cântec auzit departe,
A căru' note spun plângând
Că viața 'ntreagă ne desparte.

Nu 'ncepe 'n grai atâta dor.
Cât tristul cânt imi varsă 'n minte,
Trăi-va 'n veci acel amor
De care abia mi-aduc aminte.

Iar dacă anii au trecut
Mânându-ne 'n vîltoarea vieții
Tot ce 'ntre noi s'a petrecut
Rămas-a 'n floarea tinereții.

Și dacă-am fost înstrăinați
Și de vom fi noian de vreme,
De-un ce etern fiind legați,
A noastre vieți or să se cheme.

Din noaptea unei veșnici stări,
Cerși-voi încă dela tine.
Norocu-aceleași cântări
Ce nelncetat prin minte-mi vine.

A. P. Vojen.

PREMIUL „LUCEAFĂRULUI“.

Simpatica revistă literară din Budapesta: »*Luceafărul*« continuă pe calea progresului. Număr de număr dă dovezi nuol despre stăruința redacției și editurii de-a ridica revista la nivelul unei reviste literare de valoare netăgăduită. Mai ales numele din urmă 14—16 se prezintă într'un chip strălucitor.

În fruntea numărului, dl Oct. C. Tăslăuan publică un concurs pentru un premiu de 100 cor. pentru cea mai bună povestire. Eată condițiile schițate de redacție.

Cele mai bune dintre povestirile intrate se vor publica până la 15 Dec. v., când cetitorii noștri vor spune prin votare în scris care le-a plăcut mai mult. (Plebiscit literar). Povestirea care va întruni cele mai multe voturi va câștiga premiul. Rezultatul acestui »Plebiscit literar« se va publica în numărul dela 1 Ian. 1905, când cetitorii vor afla și numele autorului premiat.

Cetitorii, dacă vor, pot contribui la sporirea acestui premiu. Eventual, adunându-se o sumă suficientă, am face un nou premiu pentru cea mai bună poezie. Ne-ar plăcea mult dacă l-am putea numi: »Premiul Domnișoarelor române«.

Numerele aceste, bogate în ilustrații originale, se ocupă în special cu poporul Japonez. O temă actuală de un deosebit interes, tractată de colaboratorii revistei cu multă pricepere.

Numerele cuprind articole despre poporul japonez, arta, presa, literatura japoneză, însoțite toate de ilustrații făcute după fotografiile luate la fața locului de o Româncă, d-na Otilia de Coz-

muța, și scrisă toate într'o frumoasă limbă românească și într'un stil de causerii atrăgătoare.

Sumarul e următorul :

Premiul »Luceafărului«	Oct. C. T.
Yocohama — Tochio	Otilia de Cozmuța
Poveste (poezie)	Z. Bârsan
Japonia (informațiuni asupra țării și poporului)	T. O. Codru
Din poeziile Japoneze (poezie)	Othmar
O româncă în Japonia	T.
Incognito	Anton Cehov
Despre arta japonezilor	Otilia de Cozmuța
George Dima	Dr. S. P.
Hora cânilor (poezie de A. Petofi)	O. Goga
Presa japoneză	M. Aegea
Tragedia omului (Madách) tabloul VII.	Octavian Goga
Foi răzlete (schiță)	Dr. S. P.
Cronică și notițe. — Cărți și reviste. — Ilustrații. Ecouri.	

Din sumarul acesta bogat cititorii se pot convinge despre dragostea și priceperea cu care redacția și colaboratorii ei muncesc pe ogorul literaturii românești, atât de săracă, mai ales la noi cești de dincoace.

Numerele din urmă, avem nădejde, vor contribui mult la încetățenirea revistei pe la vetrele românești și va produce un spor în numărul abonaților »*Luceafărului*«, care din număr în număr face tot mai de prisos ținerea de reviste străine.

S.

politică trebuie să facem în fața curentului nou nutrit dela Viena, curent care tinde nu numai la maghiarizarea naționalităților prin proiecte de legi întocmite de ministrul maghiar soviniști, dar și la maghiarizarea armatei comune prin ordine subscribe de ministrul armatei comune.

O nouă respântie se ivește!
Să medităm încâtro s'o luăm...

Clara pacta boni amici. Maghiarii să închină înaintea bărbăției românești dela Pecica, Românii prind curagiu pentru viitor, cu un cuvânt alții ne socotesc și noi ne simțim ceva mai mult decât înainte de alegerea parlamentară din Pecica. Morala acestei situații este să fim și cevaș mai buni la inimă și mai înțelepți, ca izbândă dela Pecica să servească de raliare, și nu de împrăștiare. S'a aflat oarecine care în aceste momente de înălțare comite păcatul de trage în »Libertatea«, în tină pe episcopul nostru din Arad ca pe un cortez ordinar. Ba mai amenință, că va reglementa densusul din Orăștie pe episcopul nostru din Arad. Aceasta cum să-i zic... sigur numai în absența celor competenți a cuprinde o situație atât de mare cum este cea creată de alegerea din Pecica, a putut vedea lumina zilei în sora »Libertatea«, aceea-ce ușor să poate întâmpla la ori-ce ziar și sigur, că aceștia nu vor întârzia cu repararea greșelii și oprirea hiperzelozilor censori.

Maî presus de toate adevărul, care este, că episcopul Ioan I. Papp și-a păstrat demnitatea episcopoească pentru care ținută în coloanele »Tribunei« i-s'a adus atât densusul cât și presidentului alegerii, inspectorului școlar Varjassy Árpád și noi vom ști mai bine ce să petrece în Arad decât hiperzelozul din Orăștie. Urmează apoi considerația etică, că aceea entusiastă ceată care a dat lupta electorală din Pecica, sunt fii sufletești ai episcopului Ioan I. Papp și ridicarea mânei asupra episcopului este fitilul pus la streșina casei noastre proprii. În sfârșit să ne dea voe confrății din Orăștie, aceea-ce tuturora este dat, adeca ca noi măturăm naintea casei noastre, dacă este ceva de măturat. Fie sigur, că nu vom lipsi dela datoria noastră.

Clara pacta boni amici.

Balotagiul dela Pecica.

În numărul său de Marți guvernamentalul »Aradi Közlöny« se ocupă la loc de frunte cu chestia balotagiului dela Pecica în un articol reprodus și de noi în întregime. În acel articol numitul ziar, după-ce dă resumatul aspirațiilor Românilor și face prognoza viitorului politic apropiat al acestora, îndeamnă la unire și înțelegere frățească ambele partide maghiare adversare la Pecica, pentru a paraliza în modul acesta acțiunea Românilor. »Aradi Közlöny« sfătuia în acel articol de fond pe candidatul kossuthiștilor, ca acesta să renunțe la mandat în favorul candidatului guvernamental, care singur are în dosul său puterea și autoritatea pentru a »apăra supremația ungarinei din acest cerc«. Pare că acest sfat a pătruns la inima lui Zlinszky, care lăsându-se convins despre cele ce i-a adresat »Aradi Közlöny«, s'a retras. Astfel a ajuns la deputăție ca prin pene candidatul guvernului, șvabul renegat Herczeg.

Ziarele locale se înțelege că nu mai pot de bucurie de acest pact guvernamental-kossuthist. Sfatul lui »Aradi Közlöny«, că sfășierea celor două partide maghiare nu trebuie să serviască de exemplu intuitiv pentru Români, a fost deci ascultat.

»Arad és Vidéke« de Duminecă luând notă despre hotărîrea lui Zlinszky, scrie între altele următoarele:

„Zlinszky a avisat azi partidul independent din Pecica asupra hotărîrei sale. Anume el declară, că consideră de incompatibil cu sentimentul său patriotic să se alieze împotriva candidatului unui partid maghiar cu oameni ultraiști ai unui partid al naționalităților, adecă să lege amicitie de arme cu astfel de elemente, cari sunt dușmanii cel mai pronunțați ai ideii naționale maghiare“.

Maî jos continuă:

„Balotagiul prin urmare, care ar fi mânărt partidul kossuthist la o luptă neserioasă și fără scop, nu ar fi fost alta, decât ar fi oferit un spectacol de delectațiune naționaliștilor români fanatizați. De asta în adevăr n'a fost lipsă. Herczeg este o individualitate atât de eminentă și o mândrie a națiunii noastre, în fața căreia fie-care cetățean își pleacă steagul, fie pe acela scris programul ori-cărui partid.“

În repășirea candidatului independentist vedem triumful ideii naționale maghiare și suntem siguri, că alegătorii partidului independentist vor primi resignați și fără simți de amărăciune învingerea lui Herczeg. Herczeg a declarat în vorbirea sa de program, că la casă ca va fi ales, el se va considera reprezentantul tuturor alegătorilor din cerc; din asta urmează dela sine, că și cetățenii alegători din acest cerc au să-l primească de deputat al lor fără deosebire de partid pe mândria națiunii Herczeg Ferencz“.

»Aradi Közlöny« de Duminecă aducând vestea despre repășirea lui Zlinszky, scrie de asemenea plin de bucurie:

„Zlinszky spune (în epistola sa) că nu voește să agite pe alegători, maî ales pe Români. Este foarte corect. Primim această motivare. La tot cazul este lucru înțelept și demn de toată lauda, că în urma deciziunii lui Zlinszky va înceta agitațiunea și sfășierea dintre partide. Astfel soarta mandatului a dobândit cea mai frumoasă deslegare. La 13 Septembrie se vor face numai formalitățile. Comisiunea va apărea în fața alegătorilor în frunte cu președintele alegerii Varjassy Árpád și va declara, că Zlinszky a repășit, și astfel Herczeg F. este ales cu unanimitatea voturilor. Asta va fi tot. Și va fi cea mai curată alegere care atâca (?? Red.) nu se va putea.“

Ce privește organul kossuthist din loc »Függetlenség«, amintim că de asemenea se bucură de această conformare a împrejurărilor. Și când te cugești, că kossuthiștii, cari în ziua alegerii voiau să facă o »explosie« ca să zădărnicească alegerea și să compromită cu desăvîrșire guvernul pentru încercările de mituire și corumpere, apoi trebuie să zimbești, când vezi că din adversarii înverșunați au devenit prietini intimi. Fie ori-cum, dar un lucru poate să ne servească și nouă de exemplu: în fața pericolului comun să punem la o parte toată discordia, ura și chestiile personale și de interes, și să ne solidarizăm.

Pentru alegerea dela Pecica.

Alegerea de deputat pentru cercul Pecica ajungând în balotagiul, — care onoare o vor avea pe viitor multe cercuri, în cari se găesc cât de-cât alegători români, s'a fixat terminul de alegere între candidații Herczeg și Zlinski pe ziua de 13 Septemvrie.

S'a început dar din nou campania pentru cercul Pecica. Și pe ce temă? Gu-

vernamentalii dau în noi, că partidul naționalist agită poporul »contra statului«; kossuthiștii — — se retrag, pentru-că »agitatorii« fără suflet au îndărgit poporul cotra lor.

Ce tactică meschină, ce apucături perverse! Guvernamentalii își netezesc calea, pentru a putea exercita presiune oficioasă față cu românii, kossuthiștii caută să-și mascheze slăbiciunea, calomniându-ne și înjurând pe guvernamentalii, ca apoi cu posă teatrală să se retragă dela — căderc.

Astea sunt, în cel mai bun cas, comedii politice, cari însă au fost demascate și puse în adevărata lor lumină, la întrunirea care a avut loc Duminecă în Pecica, convocată la îndemnul și provocarea candidatului nostru dela Pecica, Dr. George Popa.

Cel-ce a ridicat steagul național la Pecica, s'a prezentat între alegătorii săi, pentru a-i orienta asupra alegerii și pentru a da dovezi de iubire alegătorilor, pentru a le arăta interesul ce le poartă, nu ca deputații cari reprezentat-au serii de ani cercul Pecichii, fără să dea cu nasul printre oameni, decât înainte de alegere.

Adunarea de Duminecă a fost presidată de Venerabilul preot Ștefan Tămășdan. Au fost de față Dr. D. Barbu și Sava Tămășdan, vrednicii preoți, în fruntea unei mulțimi imense. Maî remarcăm dintre fruntași pe domni Dr. Aurel Novac, Vasa Ciogariu, Teodor Orga, Trăila Teretean, P. Tămășdan, Luțai, Dr. Ghebeleş, O. Tămășdan, și o mare mulțime de popor, întrunit la școala română, să asculte pe Dr. George Popa.

Președintele deschide adunarea și dă cuvântul d-lui Dr. George Popa.

Dr. George Popa începe prin a caracteriza lupta dată de Români la Pecica, și mulțumind alegătorilor pentru cinstea cu care au susținut steagul său, le spune — și cu drept cuvânt — că pecăt de cu încordare a așteptat întreagă suflarea românească cele ce aveau să se petreacă la Pecica, atâta mândrie, mulțumire și însuflețire cuprinde toate inimile curate Românești, la vederea luptei desfășurate la alegerea recentă.

Oratorul caracterizează apucăturile meschine și slăbănoșia morală a celor două partide ungurești și protestează contra insinuărilor acelora față cu alegătorii români.

Își exprimă mândria de alegătorii săi, îndeamnă la luptă fără preget și cu demnitate, pentru a ajunge idealul în serviciul căruia trebuie să se pună ori-ce român cinstit și patriot luminat.

Mulțumind alegătorilor de încredere și interes, oratorul îi asigură de devotamentul său pentru sfânta cauză națională și interesele poporului.

Furtunoase strigăte de »să trăiască!« însoțesc vorbirea d-lui Dr. George Popa și cu nesfârșite ovațiuni e primit și în stradă, și salutat, după închiderea conferenței.

Dl Dr. George Popa a vizitat apoi pe mai mulți fruntași români din Pecica, unde a fost primit cu aceeași însuflețire și inimă bună, ca și însuflețirea și inima curată pe care însuși a dus-o la Pecica și a deschis-o în fața alegătorilor români, pentru gloria steagului nostru.

Va ajuta Dumnezeu! Numai înaintea!

CARMEN SYLVA.

(Conferența în Arad).

Publicul român din Arad a avut Sâmbătă seara plăcuta ocaziune de a savura o minunată conferență, a dlui *Alexandru Vojen*, despre Carmen Sylva.

Cunoșteam pe dl Vojen, din publicațiile sale din „*Archiva*“ din Iași, care până acum câți-va ani avea dreptul de a pătrunde dincoace de Carpați.

Dar după ce valoroasei reviste a d-lui *A. D. Xenopol* i-s'a retras „debitul postal“ și puținii dintre noi, cari se interesează, doresc și urmăresc manifestarea intelectuală a centrului cultural Iași, am uitat cine mai sunt pe acolo și ce putem să mai așteptăm dela capitala lui Vasile Lupul, Mihail Sturdza și Cuza Vodă...

Nu există însă azi hotare și distanțe în lume (decât poate în Rusia?), — și așa, a putut ajunge și un distins elev al d-lui Xenopol la Arad, pentru a ne putea prilegiul momente de înălțare sufletească.

Dl *A. Vojen*, o distinsă intelectualitate, a venit din „*Moldova*“ între noi să ne scuture pentru un moment din letargia mortală, să ne inspire forțe de ridicare din istovirea ce a provocat în avântul nostru intelectual vitregia sorții și împrejurările vieții noastre românești de aici.

Vrem și trebuie să o constatăm aici, că publicul nostru s'a manifestat printr-o „prudentă neîncredere“ față de d-sa și conferențele ce a anunțat în ziarul nostru. Să fim bine înțeleși? De atâtea-ori au fost arși de „artiști“ de peste Munți, încât poate nici frații de peste Munți n'au fost mai adeseori cuprinși de neîncredere față cu elementele de „martiri ardeleni“, — și cu atât mai mult ni-a mântuit, înălțat și însuflețit dl *Vojen*, distinsul conferențiar literar-filosofic.

Dl Vojen a ținut Sâmbătă seara, la Mileni, o conferență despre „*Carmen Sylva*“.

Dulce-duios este pentru orice inimă românească acest nume; sublimă este Carmen Sylva, prezentată de conferențiarul *Vojen*.

O personalitate atât de sus pusă, un artist atât de desăvârșit ca poeta regină și regina între poeți, nu putea să fie prezentată unui public intelectual mai bine decât cum a făcut-o aceasta dl Vojen.

O figură foarte simpatică, o dicțiune artistică, o putere de judecată uimitoare, o intelectualitate cu concepțiuni originale ca dl *A. Vojan*, fără îndoială e merită la apostolia frumosului, a artei.

Dl Vojan în conferența sa a căutat să ne presinte pe artista, poetul *Carmen Sylva*.

Cu o eleganță rară, o dicțiune dulce, cu o mlădiere moldovenească a graiului românesc, conferențiarul ne presintă, cu o forță sugestivă de artist, frumusețile divine ale platurilor românești, a „gurei de rat“, care se numește *Sinaia* și părașul *Peleş*.

Cu o plasticitate pitorească artistul Vojen se avântă din domeniul eternului frumos făcând legăturile aceluia cu eternul adevăr, încheștat în legile logice ale firei; și ne presintă pe feea, zina, care a împerechiat farmecele firei, podoabele unui suflet de artist: *Carmen Sylva*.

Am ascultat cu extaz expunerile poetice, am urmărit fascinat logica impecabilă, — puse în serviciul unei idealisări.

Si cine se idealizează?

Se idealizează opera celei ființe omenești, care a intrupat de-odată cu mărirea trecătoare puterea cea mai înaltă a concepțiunile omenești, a idealului de universalizare a geniului românesc: *Carmen Sylva*.

Cine este *Carmen Sylva*?

Carmen Sylva nu este numai regina unei țări românești, *Carmen Sylva* este intruparea geniului neamului românismului.

Când codrul geme, frunza cântă, vântul șoptește, Peleşul sburdă, viscolul urlă, — *Carmen Sylva* cu sufletul său prinde accentele, le prinde, și le intrupează în opere de artă. Prinde și eternizează glasurile codrului „frate cu Românul“.

Basme spun, legende vorbesc, de dorul, dragostea și jaica unui popor, căruia Regină îl este stăpână surzătoare, mamă duioasă, cântăreată desăvârșită.

De sufletul Ei se prinde tot ce simte și a simțit acest neam, din lira Ei străbate în uni-

vers, dominând mințile și inimile alese creațiunea genialului poet anonim; poporul român...

Dar cel-ce a putut cuprinde și reda atâta comoară de bogăție sufletească, — ce trebuie să fie ce este el însuși?

Este o făptură superioară, hărăzită omenei pentru mărirea sa, este o ființă aleasă, trimisă spre glorie și mângăere a unui neam, este podoaba unui popor, pentru lumea întreagă: *Carmen Sylva*.

Dumnezeirea însă dacă astfel de haruri i-a hărăzit, — sufletul acesta omenesc, ce se intrupează în *Carmen Sylva*, ce va cere lumii?

În sublima sa înălțare, acest suflet, căruia nimic nu i s'a denegat din pământeștile glorii, trăiește iubind pe cel mic și slab, fără putere, trăiește suferind...

Carmen Sylva, capul încoronat al reginei, suferă împreună cu cel nedrept și fără noroc, suferă cu durerea omenei, alină durerile fiilor neamului românesc... și ridică avântul sufletului românesc la înălțimi până acum neajunse, croindu-i pedestal în eternitate.

Carmen Sylva simte românește și acest simțământ l'a transpus în arena artei universale.

Ear întorcându-se în sine, în sufletul său, propagă ca eterne principii isvorite din profundul său sentiment și înalta-i gândire: Nu există de cât o fericire datorită; nu există de cât o mângăere: munca; nu există de cât o plăcere: frumosul.

În scurte liniamente, aceasta a fost disertația distinsului savant, a d-lui *Al. Vojen*, care în timp de 1 1/2 oră a ținut legată atențiunea unui public de elită.

Fără esagerare pot s'o spun, publicul a fost cuprins de entuziasm, având în conferența de Sâmbătă seara o petrecere intelectuală de calibrul absolut superior, cum nu s'a mai ținut în părțile noastre.

Dl *Vojen* a fermecat publicul nostru cu măiestria, cu savanta sa prestațiune, — adăugându-ne noui puteri de luptă pentru acest neam al nostru, care atât de sus poate și știe să se ridice pe scara intelectuală-artistică, prin aleșii săi.

Luni seara ne va vorbi savantul conferențiar despre „*Problema nemuririi*“.

Zicem: La bună vedere! tuturor intelectualilor nostri.

Ripoter.

CONFERENȚA dlui A. P. VOJEN.

— Problema Nemuririi. Turneul. —

În urma isbândeii obținută de distinsul conferențiar cu prelegerea sa „*Carmen Sylva*“, Românimea arădană a rugat pe inimosul tinăr a mai vorbi și'n alte subiecte. Dl Vojen învoindu-se a împlini rugăminta noastră, suntem puși în plăcuta pozițiune de a anunța pentru *Luni 5 Septembrie* conferența „*Problema Nemuririi*“ care se va începe la ora 8 1/4, *Sala Mileniu*.

Judecând după vasta erudițiune și după minunatul chip de rostire, de care dl Vojen a făcut o așa de strălucită dovadă Sâmbătă seara, suntem îndrituiți a încredința publicul românesc, că prelegerea de Luni, le va da prilejul de a-și adăpa sufletele la adevărata și mândra cultură românească.

E deci pentru noi de datorie de buni Români și de oameni ce trăim din ale minții, să luăm parte la „*Problema Nemuririi*“; așa fiind împrejurările să zicem: **La vedere pe diseară frați Români.**

Întru cât privește itinerarul turneului, dl Vojen a fost silit să-l modifice pe de-a întregul, și a făcut-o de bună voie pentru a mai rămânea între noi, ce-l-ce l'am îmbrățișat după meritele sale.

Dl Vojen a statornicit totuși definitiv două cele mai apropiate prelegeri și anume:

Martī seara (6 Sept). *Carmen Sylva* în *Lipova*.

Joul seara (8 Sept.) *Carmen Sylva* în *Lugoș*.

Sâmbătă după toate probabilitățile dl Vojen va cuvânta la *Biserica Albă* unde are loc întrunirea învățătorilor. Dar «cele mai apropiate, mai întâi».

Frații din *Lipova* și *Radna*, faceți cum am făcut noi, *primiți-l pe marele nostru Român cu încredere și dragoste.*

«*Tribuna*».

Războiul ruso-japonez.

Lupta dela *Liaoyang* cum știm s'a terminat cu învingerea desăvârșită a Japonezilor, cari acum sunt săpâni aproape pe jumătate în *Mandciuria*. Armata Rușilor se retrage cu pași grabnici spre *Mukden*, presupunând că va putea ajunge aici în pace și neconturbată de divizia lui *Kuroki*, care îi stă în cale. Dela lupta asta cu *Kuroki* atârână soartea lui *Kuropatkin* și a armatei sale: dacă reușește să pătrundă printre șirele acestei divizii înainte de ce este ajuns dinapoi de grosul armatei japoneze, atunci, va ajunge la *Mukden*, ear dacă nu, atunci este pierdut, ori că va fugi la vest pe teritor chinez, unde va fi desarmat. Telegramele de ieri și alaltăieri aduc știri amănunte asupra luptei marī de *Joi* și *Vineri*, care de altcum nu este încă terminată.

Perderea ambelor armate cum se vestește din *Liaoyang* sunt colosale. Pe partea Rușilor *au căzut morți prizoneri ori au fost vulnerați 15.000 oameni* ear pe partea Japonezilor *au căzut 12.000*. Japonezii au luat dela adversar 40.000 puște multe tunuri și 200 cară în munițiuni.

«*Mat'n*» raportează din *Londra*, că în cercurile bineinformate de acolo este respândită știrea, că generalui *Linevici* se află în cale spre *Liaoyang* cu oaste de 30.000 soldați pentru a da ajutorul necesar lui *Kuropatkin*. Dela *Port-Arthur* vine vestea că asediul stagnează, nisuindu-se Japonezii mai mult să întărească blocada pentru a zădărnici eventuala furisare de alimente pe seama asediaților.

— Ma ar fi ocupat cu oaste chinezească întinderea dintre fluviul *Liao* și zidul cel mare, întindere lungă de 400 de klm. și lată de 100. Acest loc are însemnătate prin calea ferată care unește *Inkau*, portul *Nucivangului* cu *Tintsinul*, trecând pela *Kupangtse* și *Sanharkvan*, ear dela *Kupangtse* la *Sinmintin-Mukden* e altă cale ferată. Această regiune se leagă cu regiunea din stînga *Liaoului* numai prin podul *Inkau*. Armata lui *Ma* stă în această regiune, lângă linia *Sanhaikvan-Inkau* și cu 5000 de oameni păzește punctul unde linia, *Sinmintin-Kupangtse* se leagă cu cea dintâiu. Se zice că tocmai la *Kupangtse* se află ofițeri japonezi și trupe exercitate europenește.

Ce poate voi *Ma*? De sigur numai a opri un atac al Rușilor din spre *Simiutu* spre *Inkau* și la șpatele armatei lui *Oku*. Se pare că la *Inkau* tot se mai află o garnizoană rusească și că Rușii ar voi s'o ajute să scape spre *Simiutu*. Paralel cu mișcarea lui *Ma*, pare mișcarea Japonezilor de răsărit de ăras spre a înainta la apus de *Liaoiang* ori spre *Mukden*.

— „*Daily Telegraph*“ află din *Petersburg* că dela soarta *Port-Arthurului* atîrnă foarte mult, atât în privința armatei de uscat cât și a marinei. Dacă îl iau Japonezii, dacă flota se nimește ori o iau și pe ea, dacă blochează *Vladivostocul*, atunci flota din *Baltica* nu are ce mai căuta acolo, neavând o bază; deci *Japonia* va rămânea stăpână pe mare. Această împrejurare ar influența condițiile păcii, dar n'ar avea nici o înrîurire asupra campaniei pe uscat, unde biruința, la urma urmei, tot a Rusiei trebuie să

rămâje. În Rusia, ca și în străinătate, Port-Arthurul se socoate pierdut. Se cam grăbesc. Neapărat, e cu puțință să cază curînd, dar se poate și ca luarea lui cu asalt, față cu puterea nimicitoare a armelor moderne să fie peste puterile Japonezilor, așa ca să nu mai încerce cucerirea prin acest mijloc. Dacă însă Port-Arthurul ține 2 luni de zile, sosirea flotei din Baltica ar putea schimba fața lucrurilor și campania s'ar sfîrși mai curînd de cum se crede. Rușii au motive de a crede că ipoteza a doua se poate realiza. Dar și dacă ar cădea Port-Arthurul, războiul pe uscat ar merge înainte. Rusia are bani și soldați destul pentru a zdrobi pe dușman, dacă nu în 6 sau 12 luni, apoi mai tîrziu măcar. Dacă a fost bine că s'a început războiul e altă chestie; dar de acuma altfel nu se poate. Rusia va isgoni pe Japonezi din Manguiria așa cere vaza ei militară. (1)

— „Echo de Paris“ susține că flota din Baltica va pleca în răsăritul depărtat și că pe drum o va îngriji cu cărbuni societatea de vapoare America-Hamburg. Ziarul mai dă amănunte asupra drumului ce flota ar avea a urma. Anume ar merge pe sudul Africii și nu prin canalul de Suez. Un ofițer superior francez ar fi spus unui redactor dela „Le Journal“ că ideea că Rușii ar fi părăsit ideea de a trimite flota Baltică pe teatrul războiului, e ridiculă. Chiar numai plecarea ei o să facă efect mare moral. La Vladivostok o să-și aibă în ori ce caz o bază. După luarea Port-Arthurului și cucerirea Liaoiangului, Japonezii probabil se vor fortifica și nu vor urmări pe Kuropatkin mai spre Nord. Mai de temut pentru Ruși e că Japonezii, avînd Port-Arthurul, vor întrebuița cele trei luni, cât va dura călătoria flotei din Baltica pentru ași repara flota și deci vor fi cu totul pregătiți a primi lupta cu flota rusească. Pentru Japonezi trei luni vor fi cu totul de-ajuns pentru a-și drege flota, car Rușilor le trebuie cel puțin atîta vreme ca să ajungă în Asia răsăriteană. Negreșit, cu cât flota Baltică ar pleca mai curînd și ar ajunge mai repede, cu atît ar fi mai bine. Ofițerul de marină, dela care a luat „Le Journal“ aceste păreri, a mai declarat că Rușii n'au marinarii bine exercitați, căci stau 6 luni pe uscat, din pricină că toate porturile rusești îngheață.

Din străinătate.

Tratatul comercial italo-austro-ungar. Negocierile între Italia și Austro-Ungaria în privința tratatului de comerț, merg anevoie, dar merg. Miraglie abia după 8 zile se va întoarce dela Neapol, de unde o să aducă date și păreri dela specialiști. Italia vrea în locul clauzei vinurilor alte foloase și care ușurări e vamă și chiar scutiri la portocale, lămâi, chitri (așa zisele agrume) la trufandale de tot felul; zarzavat, pătlăgele roșii, cartofi tineri, struguri de masă etc. Austro-Ungaria s'a învoit să coboare jos de tot vama pe oleiu, Italia stăruie pentru o vamă ușoară pe vinurile albe de Apulia, dar înțelegerea e grea din pricina podgorenților Ungariei va avea puțință de a-și răspândi produsele meialorgice și Austria cele textile, folosindu-se de concesiile ce s'au făcut Germaniei și Svițerei. Amîndouă părțile vor trage folos din regularea chestiei pescăriilor, asigurând înmulțirea peștelui, apoi asupra cabotajului și asupra comerțului pentru localitățile dela graniță. Greutățile sunt mari, dar față cu primejdiile unei lupte vamale, e de crezut că vor fi învinse.

Dela Patriarhie. Hotărîrea luată în ultima ședință a Sinodului grecesc ne dovedește, că de parte de a se gândi sau a prepara vre-o înțelegere, capii bisericii grecești continuă cu înverșunare persecuțiile lor împotriva românilor macedonenii.

Astfel, doi preoți dela Bitolia, Christu și George, au fost escomunicați, cel dintîi pentru-că a binecuvîntat corpul unui răposat aromân, cela-

lalt pentru-că s'a unit la mișcarea românilor macedonenii.

Patriarhul a ordonat mitropolitului din Bitolia să anatemizeze pe toți ortodoxii cari ar rămîne în raporturi cu cei doi preoți.

Aceasta ar putea să ducă la escomunicarea comunității aromâne de care se țin acești doi preoți.

Cu privire la cestiunea românilor macedonenii, ziarul bulgăresc guvernamental Now-Viek serie următoarele:

„În sfârșit Aromânii macedonenii au observat că, întrebuițînd limba grecească în berică, își compomit individualitatea națională și s'au hotărît să facă ceea-ce au fucut Bulgarii.

„Lupta se întinde acum în toată Macedonia. Românii macedonenii vor învinge de oare-ce România îi sprijinește la Constantinopol, iar Poarta are tot interesul ca să micșoreze influența patriarhului.

„Elementul bulgar va avea folos din victoria românilor macedonenii. Cu elementul românesc e lesne de înțeles.

„Comunitatea de interese va ajuta la o reapropiere între România și Bulgaria. De aceea Bulgarii macedonenii susțin pe românii macedonenii. Trebuie ca Bulgarii să persiste în această atitudine care favorizează și interesele bulgărești“.

Creta și anexiunea ei la Grecia. Din Atena se telegrafează că prințul George al Greciei, înaltul comisar al puterilor în Creta, a plecat azi la Copenhaga.

Prințul va vizita succesiv Petersburgul, Parisul, Londra și Roma, spre a expune celor 4 Puteri protectoare ale insulei chestiunea cretană în întregime. Cu această ocazie, principele va declara că nu este dispus de a mai aștepta o reținere a mandatului său de mare comisar, pe cum și urgența d'a recunoaște unirea Cretei la Grecia proclamată de curînd prin plebsicitul

Mandatul înaltului comisar expiră la sfîrșitul lui Decembrie.

În ecerurile diplomatice se pune puțină speranță pe reșita prințului George în demersurile sale.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 3 Septembrie 1904

— Știre personală. *Duminecă d. a. a sosit P. S. părintele episcop al Aradului I. I. Papp dela Sibiu, unde a luat parte la lucrările consistorului metropolitan și la ședințele Reprezentanței Fundațiunii „Goșdu“.*

— Un dar prințului Carol al României. Cu prilejul vizitei făcută de Suveranii României la Galați, ofițerii din acel oraș au oferit A. S. R. principelui Carol un vapor în miniatură, în lungime de vr'o 2 metri, construit în șantierul naval din Turnu-Severin. De oare-ce vaporul nu avea tunuri, arsenalul marinei din Galați i-a montat, după dorința exprimată de Alteța Sa Regală, patru tunuri de miniatură, la fel cu cele de pe încrucșătorul Elisabeta, două sistem „Nortefeld“ și două sistem „Krupp“. Tunurile sunt în lungime de 25 centimetri, și de o greutate de 1 kgr. și 200 grame fie-care, funcționează admirabil și încercările de tir au dat rezultate bune.

— Consistoriu metropolitan. Ședințele ordinare ale consistorului metropolitan s'au început Sămbătă sub prezidiul Excelenței Sale I. P. S. D. arhiepiscop și metropolit Ioan Meșianu, fiind prezenți Preasăntiile Lor episcopii Nicolae Popea și Ioan Papp, Preacuvioșii Lor arhiepiscopii Filaret Musta și Augustin Hamzea, Cuvioșia Sa protosincetul Dr. Eusebiu R. Roșca, protopresbiterii Mateiu Voileanu, Ioan Papiu, Mihai Popoviciu, Ioan Droc, Constantin Gurban și Dr. Gerge Popovici.

Dintre mireni sunt prezenți d-nii Partenie Cnsma, Petru Pipoș, Ioan Lengeru, Nicolae Zigre și Ioan Budințianu.

— Împăratul Wilhelm și Bülow. Din Berlin se anunță că împăratul Wilhelm și cancelarul imperiului Bülow au plecat la Hamburg, ca să ia parte la banchetul festiv dat de către senatul de acolo. D'aici

împăratul va merge la manevre, ear cancelarul la Norderney.

— **Doi preoți rătăciți.** Opiniunea publică românească a rămas întreagă indignată asupra purtării celor doi preoți români din Micălaca: *Iustin Dascăl și Ioan Morariu*, cari la ultima alegere din Pecica, s'au rupt dela sinul mamei lor, înzultându-l. Fapta preoților din Micălaca — conștienți fiind deșii de ea — nu se poate scuza. Ierta da, dar scuza nici odată. Dar așa să vede că rătăciții aceștia în loc de a îmblânzi opinia publică revoltată, perzistă în a o provoca. Sămbătă venerabilii aceștia au tras în judecată pe un vrednic fruntaș de acolo Teodor Popovici, pentru-că acesta afirmative ar fi strigat cuvinte insultătoare la adresa lor când Dr. Popa și-a desfășurat programul în Micălaca. Asta au dovedit-o păstorii sufletești din Micălaca cu notarul de acolo, cu primarul burtă-verde și cu doi ovreiași, scriitorii în cancelaria notarului. Apărătorul lui Popovici a fost Dr. Ioan Suciu, a cărui apărare a fost deodată o zdrobitoare acuză și osândă asupra a doi preoți, uitați de chemarea lor. Tribunalul a osândit pe Popovici la 60 cor. pedeapsă în bani. Dr. Suciu a apelat sentința. După-cum suntem informați, satul întreg este indignat la culme de purtarea preoților cari în chipul acesta au devenit nu păstori ai poporului credincios, ci lupi ai turmei încredințate păstoririi lor. Afacerea va avea continuarea la Consistor.

— **Nouă amănunte la fuga principesei Luisa de Coburg.** Din Viena se telegrafează următoarele: După știrile de pîn'aci este sigur, că Luisa și exlocotenentul Mattasich se află în Svițera germană, ba după o altă versiune ei s'ar afla în singuranță la *Luisa de Saxonia* (contesa Montingoso, nevrednica soție a moștenitorului de tron Saxon) în *Lindau*, ceea-ce pare a fi improbabil. Waitzer, care a pregătit și pus la cale planul cu fuga principesei, s'a rentors deja la Elster întărind spusele ziarelor cu privire la dispariția captivei întru toate. În ceea-ce acest „Zubringer de salon“ a spus, nimica nou, afară de faptul, că fuga nu s'a făcut cu ajutorul automobilului, și că înainte de fugă a fost în hotel și *Mattasich*.

— **Atitudinea Sașilor față de proiectul lui Berzeviczy.** Consistorul bisericii săsești din Ardeal a luat hotărîre în ultima ședință ținută în Sibiu să înainteze guvernului un memorandum în care să fie înșirate toate defectele pedagogice ale cunoscutului proiect de lege al ministrului de instrucțiune Berzeviczy, referitor la formele școlare, apoi imposibilitatea executării acestui proiect de lege, și detrimentul ce se naște din el pe seama școalelor nemaghiare cu privire la nivelul de educare, în urmă grava violare a autonomiei bisericii numite, prin amestecul organelor de stat în chestii de disciplină față cu învățătorii școalelor confesionale săsești. Biserica săsească din Ardeal ridică deci protest serios în contra proiectului de lege. Memorandul va fi înmănat guvernului prin o delegațiune a consistorului.

— **Proiectul lui Berzeviczy de nou redactat.** Ziarul „Pester Lloyd“ este informat că la re-deschiderea dietei în Octomvrie proiectul de lege despre reformele școlare va fi prezentat dietei din partea ministrului de instrucțiune publică, pentru a fi luat în desbatere parlamentară. Domnul Berzeviczy, titularul de la instrucțiune, a supus proiectul de lege unei redactări nouă, ținînd cont de rezultatul anchetelor. Să sperăm, că va fi ținut cont și de gravamenle ridicate din partea episcopatului nostru.

— **Din Cernăuți se anunță încetarea din viață a fruntașului român baronul Nicolae de Musteață Dăm aei după Deșteptarea următoarele date biografice ale defunctului.**

Baronul Nicolae Mustatza a fost fiul marelui proprietar baronul Ioan Mustatza și a soției sale Anghelica născută Papadopolu, doamnă de onoare a principesei Ghica în Iași, și s'a născut în anul 1839 în Cernăuți, unde a absolvat gimnasiul, a trecut apoi la institutul Terezian

din Viena, la universitatea din Viena a absolvit în anul 1860 studiile la facultatea de drepturi. După finirea studiilor sale, pe cari baronul Mustatza le-a trecut cu succese excelente, el s'a întors din Viena în Bucovina, dedicându-se administrării moșiei sale Toporăni. În anul 1864 baronul Mustatza a depus jurământul său de cive al capitalei țării Cernăuți, și în același an a fost ales consilier comunal. Activitatea lui în consiliul comunal ca referent al comisiunii bugetare și președinte al comisiunii juridice, a fost totdeauna recunoscută.

În anul 1860 baronul Nicolae Mustatza a fost ales deputat al dietei țării, în districtul rural al Sadagurei, și a aparținut partidului autonomist, ales fiind totodată membru al comisiunii țării pentru birul fonciar.

La alegerile următoare pentru dieta țării, baronul Mustatza a fost iarăși ales în distr. Sadagurei, alegerea sa însă nu a fost verificată. Cu toate acestea nu era chestie mai importantă la discuțiunea căreia să nu fi luat parte.

În anul 1878 baronul Mustatza a intrat iară în dieta țării, ales fiind de curia marilor proprietari. Totodată a fost ales membru al comisiunii țării pentru regularea birului fonciar și al comisiunii de reclamațiune pentru birul fonciar. În comitetele diferite din dieta țării el mai că totdeauna era ales ca membru, și încredințat cu executarea cerșilor celor mai grele.

Elaboratul lui este baza actualii repartizări a birului fonciar în Bucovina.

În anul 1884 a fost reales în dieta țării și totodată a fost ales membru în Comitetul țării. De la anul 1884 până la finea vieții sale a fost neîntrerupt membru al comitetului țării și referent în cerșile comunale și cele ale culturii țării; de un șir de ani încoace însă avea și referatul finanțelor țării.

În anul 1884 — 1892 baronul Nicolae Mustatza a fost consilier de domenii la direcțiunea fondului religios gr.-or. din Bucovina.

Din incidentul aniversării a 40-a zilei în care baronul Mustatza a depus jurământul său de cive onorar al capitalei consiliului comunal l-a numit cive onorar al capitalei. Reposat a fost și cive onorar al orașului Suceava.

Activitatea deosebită a baronului Mustatza fiind recunoscută, d-lui a fost încredințat cu multe funcții onorifice. El a fost membru al consiliului căilor ferate, al consiliului școlar al țării al căilor ferate locale bucovinene, al comitetului mare al casei de economii, vice-președinte al consiliului de administrare al stabilimentului de electricitate, președinte al curatorului școlii agronomice secundare, apoi președinte sau vice-președinte, membru onorar și activ în mai toate societățile de binefacere din țară.

La expoziția țării ce a avut loc în anul 1886 a fost membru al comitetului de organizare și președinte al jurului pentru industria casnică. În anul 1888 a fost membru al comitetului bucovinean la expoziția de fructe, la care colecțiunea de fructe din Bucovina a fost premiată cu medalia de argint.

— Cea mai nouă piesă dramatică a lui Edmond Rostand. E. Rostand, cărui talentul său dramatic eminent i-a făcut loc printre cei patruzeci de nemuritori al Institutului francez, lucrează acum la o nouă piesă, care iarna asta va fi prezentată și teatrul numit al Bucuriei (Gaité) din Paris. Titlul acestei piese va fi Chanteclair, în care persoanele sunt înlocuite cu animale: cocoș, filomelă (personificarea poeziei), și mierla (personificarea bucuriei, a veseliei și a hazului). Această înlocuire a persoanelor cu animale nu e de altfel nouă, căci deja Aristofane, marele comediant grec a dat în piesele sale rol volucrelor. Adevărul este, că dela acest scriitor dramatic încoace nime n'a încercat astfel de personificări. Francezii privesc în fața acestei piese unice în literatura modernă universală cu deosebit interes. Numai împrejurarea, că despre asta au fost informați prin ziarele engleze, îi cam superă.

Teatru german la București. Ziarul vienez „Die Zeit“ anunță că în București se va construi un teatru german.

Un apel a fost publicat la Berlin care îndeamnă la subscripțiuni în acest scop.

Între semnatarii apelului se află scriitorii dramatici Ludvig Fulda, Dagobert de Amyntor, Hugo von Hofmansthal, Gustav Kadelburg, Felix Philippi, prințul de Scho-

enbach, artistul dramatic Otto Sommersdorf, Ernest vom Wildenbruch, Feder von Zobelitz, Alois Prasch și alții.

— „Rutenizarea Bucovinei și cauzele de-naționalizării poporului român“ după date autentice (fragment din lucrarea nepublicată Românil din Bucovina) de un Bucovinean. Despre acest op serie dl N. Iorga în „Sămănătorul“: Fără zgomet și la o parte de lăsa aminte a tuturor a apărut de câte-va săptămâni o carte al cărei autor e un om de inimă. Cartea se cheamă „Rutenizarea Bucovinei și cauzele de-naționalizării poporului român, după date autentice (fragment din lucrarea nepublicată Românil din Bucovina) de un Bucovinean“: (Minerva, 1603; 362 pp. în 8°). Ea tratează deci una din cele mai însemnate întrebări din viața de astăzi a poporului român: prin ce mijloace se poate păstra, întări, pregăti poate pentru recucerirea celor pierdute populația românească a Bucovinei. Se știe ce se întâmplă astăzi cu dînsa: cu știința și încurajarea unor anumiți factori, țărănimea trece la Ruteni, cari i-se par mai buni la Dumnezeu, iar clasele culte se germanizează uneori și în limbă, în limba de societate, în limba de familie cu deosebire, și mai totdeauna în suflet. Autorul știe din propria lui încercare — fiind însuși un bucovinean — aceste împrejurări și le denunță cu violență. Lucrarea n'are împărțirea metodică, bogata informație din cărți, stilul ales al „Bucovinei“ dlui G. Bogdan Duică; în schimb așa de difuză cum este, ea are folosul mare că spune lucrările cu o tărie cu care nu le prea spune scriitorul de profesie și, pe lângă aceasta, cuprinde în sine un număr foarte bogat de știri culese din propria experiență și se pare uneori că ai înainte-ți una din acele cărți pentru dreptate cari se scriau cu focul mâinii aprige în alte timpuri.

— **Rebeliunea călugărițelor catolice din Iași.** S'a întâmplat de curând la Iași un fapt de natură să surprindă, dacă nu să revolte, în gradul cel mai înalt pe ori-cine a luat cunoștință de el.

Să povestim însă cum s'au desfășurat lucrările. Se știe că în capitala Moldovei există unul dintre cele mai puternice focare ale propagandei catolice la noi în țară: institutul călugărițelor din congregația Sacré-coeur.

S'a scris mult asupra acestor instituții, a căror viață e învăluită de cel mai adânc mister, pentru că nici un profan nu are voie să pătrundă în interiorul acestor instituții; chiar părinții copiilor încredințate călugărițelor nu au voie să pătrundă acolo decât după ce se iau niște precauțiuni cari amintesc pe acelea care se impun când un parlamentar merge într-o cetate dușmană.

Iată însă că de curând un incendiu s'a declarat la o clădire a institutului Sacré-coeur din Iași.

Dându-se alarma, pompierii au alergat dar au găsit porțile institutului închise. Au venit și autoritățile și procurorul, dar toate somațiunile acestuia au fost zadarnice, superioara institutului refuzând să deschidă.

Oare acest act de nesupunere și de sfidare a legilor țării va rămâne nepedepsit?

Călugărițele papiste s'au temut că, intrând pompierii și autoritățile în interiorul școlii, se va găsi poate vr'un indiscret care să surprindă vre-unul dintre misterele vieții din institutul lor și au preferat să se expună primejdiei de a vedea întreaga clădire în flăcări decât să deschidă porțile.

Pe ce drept s'a întemeiat superioara institutului Sacré-coeur, când a refuzat să se supună somațiunii procurorului? Pe ce text de lege? Ori, în ce țară își închipea că trăesc aceste călugărițe care ridică forturi-Chabrol în orașele noastre? Aci nu trăesc nici în China, nici în mijlocul vre-unei țări din Africa.

Trebue să se dea odată o lecție simțită acestor agente ale jezuitismului, cărora prea mult li s'a tolerat până acum („Cronica“).

Am luat și noi notă despre această „renitență“ a călugărițelor catolice în n-rul trecut, ear dacă acum revenim, o facem mai mult pentru a arăta până la ce grad se poate ridica ura confesională a unor elemente ortodoxe de dincolo, poate și dincoace de Carpați, elemente, cărora bine li-se potrivește numirea colectivă de bizantine. Drept aceea am reprodus dnpă un ziar din Țară șirele de sus. Este frumos a ține la legea în care te-ai botezat. Dar și mai frumos este a res-

pecta confesiunile străine de învățăturile religioase pe cari le mărturisești, căci a fi tolerant este tot așa de mare podoabă, ca și când ești religios până la fanaticism care nici nu este îndreptățit în religionea creștină, căci acesta tot-de-una este imbinat cu ură, furoare, exclusivism religios.

Este cazul acesta din chestiune în sine neînsemnat, dar chiar din acest motiv ni-se pare mai important, pentru-că dacă și incidentul mic dela mănăstirea de călugărițe catolice din Iași este în stare să provoace ura și intoleranța Grecilor, atunci ce ar fi când ar fi vorba despre un lucru și mai mare? Atunci nu ar striga numai după aplicarea riguroasă a legilor, ci simplu ar pretinde executarea paragrafului damnationis capitis. Și cu cât acest cas este neînsemnat, cu atât mai capabil este să provoace indignare și o justă revoltă, când vezi, că sunt insultate și calomniate niște femei onorabile, cărora țeara românească probabil are să le mulțumească barem în aceiași măsură, pentru educațiunea sexului feminin ca alte țări cu institute de acestea. Săpienti sat.

— „Impăratul Saharei“ în Versaille. Din Bruxela se vestește, că Iacob Lebaudy, cu alt nume „Impăratul Sahariei“ a plecat sub pseudonimul *duce de Rascy* în Franța probabil pentru a-și vinde moșiile ce le are în Franța. „Majestatea Sa“ are de cuget să-și mute rezidența la Bruxela.

— **Teologie rusească în Constantinopol.** Călugării rusești din muntele Athos au obținut dela sultanul concesiu să edifice în Constantinopol seminarium teologic. La început voiau să facă seminarium în comuna Kare, lângă muntele Athos, dar comuna nu li-a dat voie. Astfel au cerut și au căpătat apoi dela sultanul concesiu de mai sus. De altcum Rușii mai au în Constantinopol două institute de învățământ și un muzeu archeologic.

— **Din Beiuș.** Ni-se scrie: În 1 Sept. a sosit în Beiuș dl Vasile Goldiș secretar consistorial împreună cu D-na. — Noul rector al internatului gr. or. român diecesan din Beiuș în urma demisionării d-lui Vasile Terebent, a fost denumit dl Victor Fildan, absolvent de teologie și st. în drept.

— **Rușii despre Japonezi.** Zilele acestea cel mai de frunte ziar militar din Petersburg, „Invalidul rus“, făcând o paralelă între soldatul japonez și rus, a spus multe adevăruri. Recunoaște că Japonezul e un luptător mai puternic de cât Turcul sau de cât alt adversar european. Foarte caracteristică e declarația ziarului rus că fiecare soldat japonez poartă în ranița sa iscusit împachetată o cutioară de metal în care se găesc creioanele, plicurile, hârtia și scrisorile pe cari soldatul le primește din patria sa. Și ziarul strigă cu vădită amărăciune: „Să se încerce a se găsi așa ceva la soldatul rus!“ În realitate, în acest mic colț de raniță cu unelte de scris par a fi ascunsă în miniatură forța culturală a acestui popor minunat și aceasta arată totodată tabloul cel mai clar despre viața lui spirituală și socială, cum mai bine nu s'ar putea descrie în cărți voluminoase și în lungi schițe de călătorii. În această cutie de metal e dovada pipăită că fiecare soldat japonez știe să scrie și să citească, și că el stă deci azi pe o treaptă culturală de pe care poate privi cu o mândră satisfacție la multe armate europene. Așa dară în Japonia nu există om aflător în trebile publice care să afirme: e rău când țărânul știe scrie și citi, căci numai un analfabet poate fi un supus liniștit și ascultător. Acolo nu e nimeni care să se teamă de școala populară sub cuvânt că un țărân știutor de carte ar putea citi și ziarele și ar deveni victima unor agitatori răi. Insuși „Invalidul rus“ asigură: Forța soldatului japonez stă în inteligența sa superioară și în perfectă sa disciplină. Japonezul surprinde cu îmbrăcăminte curată, prin înarmarea lui îngrijită, dar și mai mult prin răspunsurile inteligente ce le dă, când e făcut prizonier, la întrebările ce i-se fac. Japonezul se poartă foarte amabil cu prizonierii fiind-că așa e învățat, spunându-i-se că așa face un soldat european bine educat. Și el vrea să fie socotit astfel — adaogă rusul cu rezemare plină de invidie.

Victoria Japonezilor e prin urmare victoria culturii și inteligenței superioare; dezastrul Rușilor e dezastrul sistemului în care e cufun-

dat imperiul lor și forța lui de apărare. De sigur că dela început războiul avea pentru Rusia șanse cu mult mai nefavorabile.

— **Canalul maritim dela Kiel.** Administrația canalului maritim, „Impăratul Wilhelm“ a publicat o interesantă notiță asupra rezultatelor comparative ale exploatarei canalului dela deschiderea sa până la sfârșitul lunii Iunie 1904.

Acest document face să reiasă creșterea considerabilă a traficului pe această cale, din an în an. Numărul vaselor care atingeau abia 7000 în primul semestru al anului 1896, s'a ridicat, în perioada corespunzătoare din 1904, la cifra de 15.000.

Tonajul vaselor care au utilizat canalul din Kiel în timpul primului semestru din 1896 nu era de cât de 600.000 tone; anul acesta a atins cifra de 2.200.000 tone.

Aceste cifre dau o idee despre dezvoltarea viitoare pe care canalul este chemat a o lua. Acest canal este foarte des utilizat de marina germană și că, în caz de conflict, el ar permite o unire repede a flotelor Baltice și a mării Nordului, în vederea unei acțiuni comune.

Se știe că la inaugurarea canalului au luat parte și vasele României de război Elisabeta și Mircea, ducând pentru prima oară pavilionul român prin mărele depărtate ale Apusului.

— **Poesie și telegraf.** Că aceste două nu sunt incompatibile, dovedește mai ales cazul domnișoarei *Marta Dupuys* telegrafistă la Paris, care în volumul ei de poezii sub titlul „*Idylles en Fleurs*“ (idile în flori) (20 sonete în flori) a obținut premiul Sully Prudhomme din partea academiei franceze. Ear asta va să zică foarte mult, deoarece nu este lucru mic să câștige premiul năntea unui poet recunoscut de cel mai talentat azi în Franța, *Raoul Gambert*. Ea s'a născut la Bois. Părintele ei, un sculptor abil a murit încă pe când era minor. Aici Marta a crescut cum a putut, și abia a trecut peste etatea fragedă de copil, când o năpădiră grijele de a sustinea pe mama-sa și două surori de asemenea fără nici un ajutor. Astfel deveni telegrafistă, car după șapte ani — poet.

— **Compositorul italian Francesco Corlonieri** a pus în muzică două acte în versuri extrase de profesorul D'Angelli din frumoasa nuvelă „*Ein Gebet*“ de Carmen Syva. Majestatea Sa Regina a binevoit să accepte dedicația acestei opere musicale.

— **Asasinul lui Plehve a fugit.** Ziarul italian din Milano „*Corriere della Sera*“ publică o știre senzațională din Petersburg. Anume acest ziar ar fi primit informațiunea, că asasinul lui Plehve a scăpat din temniță. Fuga aceasta a fost pusă la cale ziua la amiază de un prieten al atentatorului, care s'a înbrăcat în haine de oficer de geandarmi și cu pretextul că are ordin să conducă pe asasin la judele de instrucție, a intrat fără nici o greutate în spitalul întemnițaților, de unde a eșit cu prinsonierul, care a fost dus la loc sigur.

— **Pentru memoria lui Lassalle.** La 28 Septembrie au trecut 40 ani, dela moartea în duel a primului apostol al socialismului Ferdinand Lassalle (în duel l-a omorât un român N. Red). Din incidentul acestei aniversări socialistii au pus nespuse multe cunune pe mormântul măestrului lor, care zace în cimiterul din Klemburg, ear seara au aranjat o festivitate comemorativă.

— **Logodnă.** D-șoara *Veturia Petrovici* și dl *Ioan Körösladányi* logodiți.

— **Păruială între Cehi și Germani.** Din Prossnitz (Bohemia) se comunică următoarele: Mercuri a fost aici pe promenadă o strașnică păruială între Cehi și Germani provocată de cei dintâi, s'a întâmplat adevărat că lămpile electrice pe străzi de-o

data s'au stins. Sub velul întunerecului Cehii au palmuit pe un student german, ear în urmă îi administrară o bătaie bună iacășa din senin fără nici o vină. În urma asta nici Germanii n'au voit să se lase la rușine, ci să încăerară cu compatrioții lor într-o zdravănă învâlmășeală, în care nici femeile, nici copii n'au fost cruțați.

— **Un nou amor romantic.** Din Lemberg vine știrea, că acolo fata unui mare proprietar a fugit cu servitorul, de care s'a înamorat. Părintele fetel *Veselovsky* avea o fată tină răpitoare de 17 ani, după a cărui mână mulți se întreceau și se rupeau să o capete, dar fata i-a refuzat pe toți. Nu se putea ști din ce cauză; până ce acum în sfârșit a eșit la iveală marele secret de sine. Zilele trecute fata a dispărut împreună cu servitorul tatălui ei. Desperatul părinte a denunțat cazul poliției, care a dat în dăra amozilor, dar fără rezultat. Nefericitul părinte în urma asta s'a sinucis, neputând suporta rușine asta.

— **Femea vindecată de reumatism** purtal 24 ani. Domnul *Albert Müller* în Budapesta V. *Vadász-u. 42 k.* inventatorul crucii electro-magnetice R. B. Nr. 87.967 a primit următoarea scrisoare de mulțumită:

Stimate Dle Müller!

Am suferit 24 ani de reumatism, nime nu mi-a putut ajuta. Am cercat însă crucea d-tale electro-magnetică R. B. Nr. 87.967, după-ce am fost vindecată deplin, pentru ceea-ce îmi exprim cea mai sinceră mulțumită și recomand tuturor acest mijloc neîntrecut. Cu adâncă stimă: *Luisa Koller* Ó Buda, st, str. Feld 43.

206

AVIS.

Anul școlar 1904-5 la gimnaziul public român gr.-or. din Brad se va începe la 1/14 Septembrie 1904. Inscriserile și examenele de emendare se vor face din 1/14-3-16 Septembrie.

Elevii, cari doresc a fi înscriși în clasa primă gimnazială sau în clasele normale sunt datorți a se prezenta la direcțiunea gimnazială însoțiți de părinții ori tutorii lor și provezuți cu extrase de botez și atestate școlare de pe semestrul ultim, eventual și cu certificat de revaccinare.

În clasa primă gimnazială se primesc numai acei elevi, cari au implinit etatea de 9 ani, dar nu sunt mai bătrâni de 12 ani. În privința primirei sau neprimirei elevilor mai bătrâni de 12 ani decide conferința profesorală.

Elevii din școalele populare se vor supune unui examen și se vor primi după pregătirea lor în clasa corespunzătoare. În clasa III-a normală elevii nu solvesc didactru; în clasa a IV normală solvesc 6 cor. pe an.

Elevii din tractele *Zarandului* și *Hălmagiului* solvesc pe anul întreg 16 cor. didactru, ear cei din alte tracte și străinii solvesc câte 24 cor.

Pentru bibliotecă solvesc toți elevii câte 2 cor. la an, ear în fondul elevilor morboși pentru medicină câte 1 cor.

Elevii sêraci, diligenți și cu purtare morală bună se scutesc dela solvirea didactrului, sau se împărtășesc cu ajutoare și beneficii din fondul „masa studenților“.

Didactrul și alte taxe se solvesc de odată la înscriere, sau în două rate, jumătate la început, ear jumătate până în Februarie.

Fără știrea și consensul direcțiunii gimnaziale nici unui elev nu-i este permis a ocupa cuartir.

Fie-care elev e dator a și procura la începutul anului școlar toate cărțile și reuisele necesare nouă și'n bună stare. Cărți școlare se pot primi dela direcțiunea gimnazială.

Brad, 19 August (1 Septembrie) 1904.

Direcțiunea gimnazială.

Felurimî.

Decanul animalelor. — După cercetările făcute asupra duratei vieții animalelor, de savantul naturalist *Walter Rostschid*, titlul de decan se cuvine broaștei țestoase.

Intr'adevăr, animalul acesta trăește mai mult chiar decât elefantul, care trăește peste o sută

de ani. În 1883, sir *Charler Colville*, pe atunci guvernatorul insulei *Maurice*, avea o astfel de broască care cântărea aproape două sute de kilograme, care a murit de curând la vârsta de 130 de ani.

A fost înlocuită de o altă broască țestoasă și mai mare, având o lungime de 1 m. 50 și cântărind 210 kilograme.

A fost adusă tot din insula *Maurice*, și de oare-ce vârsta ei trece peste 170 de ani, se poate afirma cu siguranță că această broască țestoasă uriașă este decanul animalelor de pe suprafața pământului.

Bibliografi.

A apărut:

Nr. 14—16 (15 August v.) din revista „*Luceafărul*“, ce apare de 2 ori pe lună în Budapesta (str. *Vörösmarty 60/a*) și costă în abonament 12 cor. anual (pentru învățătorii, preoții și studenții numai 7 cor. anual).

Sumarul oste următorul: Premiul „*Luceafărului*“ de Oct. C. T.; *Yokohama — Tokio* de *Otilia de Cozmuța* (o doamnă distinsă română, ce trăește în Japonia (informațiuni asupra țării și poporului) de T. O. Codru; Din poezii japoneze, poesii de *Othmar*; O română în Japonia de T.: *Incognito*, de *Anton Cehov*; Despre arta Japonezilor, de *Otilia de Cozmuța*; *George Dima*, de Dr. S. P.; *Hora cânilor* (poesie de *Petőfi*), trad. de O. Goga; *Hora lupilor* (poesie de *Petőfi*), trad. de O. Goga; *Presa japoneză*, de M. Aegea; *Tragedia omului (Madách)* tabloul VII, de O. Goga; *Foii răzlețe (schită)* de Dr. S. P.; *Cronică și notițe*; *Cărți și reviste*; *Ilustrații*: vederi din Japonia, etc.; *Ecouri*.

Liturghia sfântului I Ioan Gură-de-aur, pusă pe note muzicale, după melodiile celor opt-glasuri bisericești și armonizată, pentru corurile de 4 voci bărbătești, de *Iuliu Birou*, învățător și cantor primar, și dirigentul corului *Reuniunii de cântări „Armonia“* din *Ticvanul Mare*, (p. u. *Ká-kova*). *Opus I*. Editura autorului. Toate drepturile rezervate. *Prețul 5 coroane*, plus 30 filleri pentru porto.

Se află de vânzare la autor și la *Librăria Petru Simion* în *Arad*.

INSERTIUNI și RECLAME.

Se caută un candidat de avocat român cu praxă pentru cancelaria advocațională.

Dr. Vasile Avramescu

M. Radna.

Poate ocupa imediat funcțiunea. 361-5.

Valentiny József iun.

croitor.

ARAD, strada *Fabian* Nr. 12 la colțul stradei *Deák Ferencz* (Casa *Bonts*).

Confecționează tot felul de

costumuri, pardesiuri și paletouri

pentru bărbați, pentru prețuri culante din materii indigene și engleze de lână, după croiu modern.

Novitățile pentru sezonul de toamnă a sosit deja și astfel mă aflu în poziția plăcută ca pe lângă prețuri ieftine să corespund celor mai delicate pretensiuni.

Cu stimă:

342

Valentiny József jun.

croitor.

ARAD, Strada *Fabian* Nr. 12.

Editor-proprietar: *George Nichin*
Redactor responsabil: *Ioan Rusu-Șirlianu*.

Asortiment bogat de tot felul de pardesiuri și de Ulster de cauciuc.

Fondat 1874.

AVIS!

Telefon p. oraș și com. 534.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a publicului atât din loc cât și din provincie, că cu începerea sezonului de școală au sosit în magazinul meu nouă costume gata pentru bărbați și băieți deci cel ce voaște să târguiască estin și bine să se adreseze cu încredere deosebită la firma mea recunoscută, deja demult ca solidă, unde se economisează cel puțin 20%. Spriginindu-mă pe vechiul meu renume, de care m'am bucurat până acuma, îmi iau voia a ruga pe onor. public, ca toate cele de lipsă să le procure din magazinul meu de haine gata pentru bărbați și copii.

Cu perfectă stimă:

MOSKOVITZ ZSIGMOND

A R A D, EDIFICIUL TEATRULUI.

Prețuri solide și culante.

Croi elegant.

353

Comande din provincie se efectuează prompt

Bogat assortiment de haine pentru vânători.

Novitate de costumuri „Francisc Iosif“.

Bucăți singuratiche de costumuri p. băieți.

Mai nou!

Kavelocuri de
toamnă



Cu începerea sezonului de școală.

pentru dame

Pardesiuri pentru fete și copii.

Bluze de modă după croiul cel mai

nou și bluze cu mâneci.

Bazarul pentru costumuri de dame al lui

351

S T E R N M. A.

A R A D,

ANDRÁSSY-tér, vis-à-vis de noua biserică a Minorităților.

Fondat în anul 1875.

Telefon pentru oraș și comitat 238.

KALMÁR JÓZSEF

prăvălie de aparate electrice.

ARAD, Salacz-utcza 2.

341

Are în deposit:

bicicle de primul rang

precum și toate părțile constitutive pentru bicicle, gumă și lămpi de acetylen!

In atelierul său

reparează, transformă și mărește biciclele cu roate mobile.

Primește emailarea de bicicle în foc, nichelarea părților constitutive de bicicle, sau ori-ce reparațiuni de felul acesta.

— Condițiuni de plătire favorabile. —



Montează:

tel. foane cu încopelare de cerc ori catrală.

Telefoane mici de case, instalări de clopoțele electrice, ori repararea acestora.

— Prețuri culante. —

Are în deposit:

Mașini de cusut SINGER

Mașine cu suveică rotundă sistem Singer ori mașini de cusut pentru odăi.

In atelierul său

se primesc tot felul de reparațiuni aparținătoare acestei branșe.

Se primesc reparațiuni de mașine de brodat în rate favorabile lunare.

Nr. Telefonului pentru oraș și comitat 242.

Non magazin de mobile în Arad.

Szabadság-tér 17. szám.

Am onoare a aduce la cunoștința p. o. public, că azi am deschis în Arad **un magazin de mobile** sub firma improtocolată a lui

FISCHER J.

care magazin este filiala magazinului de mobile din Timișoara, existent deja de 28 ani.

În urma principiului meu, a experiențelor mele multiple câștigate și a capitalului de circulație suficient mă aflu în poziția plăcută să satisfac tuturor cerințelor on. public pe deplin.

Când îmi iau voia a recomanda noua mea întreprindere prețiosului sprigin al on. public, promit că voi nisui să binemerit de încrederea binevoitoare a on. public prin serviciu prompt, prețuri culante și marfă ndigenă de calitate inexceptionabilă.

312

Cu deosebită stimă:

FISCHER J.

măestru tapersier.

Prăvălie pentru mânusi și suspensorii a lui

HUBATSCHER T.

ARAD, Szabadság-tér 20 sz.

(În casa Băncii populare și de industrie Aradane.)

Recomandă on. public mânușile pentru femei și bărbați fabricate în atelierul propriu, în toată culoarea și în tot fazonul, pe lângă prețurile cele mai culante; mai departe se capătă tot felul de mijloace de pansare din materia cea mai bună, fabricate conform indicațiilor medicale. Mai departe recomand asortimentul de cravate, pe care le vând pentru prețuri extraordinar de echitabile. Rugând spriginul binevoitor al public rămân

303

cu respect: **Hubatschek T.**

Biroul de credit reforme și de încasare Seidl és Matiegka

Temesvár-Józsefváros, Külli-tér 3 szám.
dă informațiuni și deslușiri confidentiale atât în afaceri deosebite cât și despre lucruri grivate de pretutindeni în țară și străinătate, în modul cel mai conștiincios și discret.

Primește 319

contra honorar moderat afaceri de încasare dela comercianți și industriași, încasarea pretenșiunilor dubioase pe cale pacinică ori procesuală, mai departe

mijloace

afaceri de împrumut și financiare, achitări de datorii, precum și vinderea și cumpărarea de bunuri și calitate.

Escompturi de cambii. Losuri în rate.

Prețuri fixe!

Telefon p. oraș și comitat Nr. 457.

Fondat la 1845.

Prețuri fixe!

Telefon p. oraș și comitat Nr. 457.

Neumann M.

furnisor de carte ces. și reg.

Magazin de haine pentru bărbați, băieți și fete

ARAD, lângă hotelul „Crucea albă“.

recomandă asortimentul său bogat de haine gata și de calitate cea mai bună. 350

Costumuri gata pentru bărbați:

Costum sacco cu ștrafuri	coroane	26—30
„ de șeviot cu ștrafuri	„	35—50
„ „ vênăt de Zsolna	„	30—44
„ din cele mai noue stoffe de modă „	„	36—50

Pardesiuri pentru bărbați:

Cenușă întunecat ori drapp coachmen.	coroane	24—36
Din șeviot fin vênăt ori negru	„	24—50
Din șeviot englez cenușiu întunecat	„	30—50
Diă stoffă dublă cenușie întun. și cu ștrafuri „	„	34—44

Costumuri pentru băieți:

Costumuri de marine din șeviot vênăt	coroane	14—20
„ din cangarn, cenușit, vênăt	„	
ori drapp	„	14—22
Costumuri de școală din șeviot de Zsolna	„	10—18
Costum de vênători din loden cenușiu	„	16—24
Costum pentru băieți cu pantaloni scurți	„	
din stoffă cu ștrafuri	„	16—25
Costum pentru băieți cu pantaloni lungi	„	22—35
Pardesiu v. întunecat și drapp pentru	„	
băieți	„	13—18

Comande de haine după măsură se efectuează prompt.